

ОД ОТПАД ДО ВРЕДНОСТ: ПРЕОБЛИКУВАЊЕ НА ПОИМОТ ЗА РЕЦИКЛИРАЊЕ ВО ДИЗАЈНОТ И МИКРОБИЗНИСИТЕ

Автор: Весна Аврамовска, ко-основач на МАТА Скопје

Иако не работам директно во модната индустрија, како архитект и дизајнер на ентериери кој создава мебел и декоративни додатоци за уредување на домот, забележав дека многу од истите принципи важат и во другите дисциплини – особено кога станува збор за рециклирање, повторна употреба на материјали и продолжување на животниот век на производите.

Рециклирање: Заблуда или суштинска промена?

Во нашите колективни напори за подигнување на свеста за негативното влијание на брзата мода, често правиме добронамерни, но погрешни избори. Иако промовирањето на рециклирањето и повторната употреба е клучно, алатките кои ги користиме понекогаш ја промашуваат целта. Новите предмети често се создаваат само за изложба или модна ревија – без вистинска функција и со екстремно краток рок на употреба – што ја нарушува суштината на одржливиот дизајн.

Пример за тоа е традиционалниот натпревар „Од отпад до уметност“ што го организира локална компанија за управување со отпад. Млади учесници создаваат уметнички дела и модни креации од отпадни материјали, а најдобрите креации се изложуваат еден месец во трговски центар. Но, штом изложбата заврши, тие дела повторно стануваат отпад. Иницијативата можеби инспирира на прв поглед, но незиниот долгорочен ефект е дискутабилен.

Крајната цел на рециклирањето треба да биде да му се даде втор живот на производот, а не кратка светлина пред да заврши повторно на депонија.

Ко-финансирано од
Европска Унија

Едукација: Темелот на промената

Ако навистина сакаме да ги промениме ставовите кон потрошувачката и одржливоста, мора да инвестираме во практична едукација. Замислете локални работилници каде учениците учат да рециклираат и преработуваат материјали како стакло, текстил или хартија. Преку изложеност на вистински техники на реупотреба, тие би стекнале практични вештини и пошироко разбирање за можностите на креативната трансформација.

Пред неколку години, МАТА учествуваше на викенд хакатон каде ментори – дизајнери и занаетчији – работеа со млади луѓе за поправка на стари канцелариски столици и скршен мебел. Целта? Да се пренамени мебелот во уникатни, функционални парчиња за современ дом. Тоа беше прекрасна иницијатива што покажа дека креативноста и одржливоста можат да одат рака под рака.

Инаку, МАТА имаше развиено цел проект за вакви работилници, но за жал не беше поддржан – можеби затоа што беше пред своето време.

Во МАТА, нашата мисија се врти околу поддршка на микробизнисите. Во овој контекст, вистинската моќ на рециклирањето се ослободува кога отпадот се трансформира во предмети со реална употребна вредност. На пример, хартиениот отпад може да стане папие-маше и да се искористи во декорирање на чинии за овошје или кутии за складирање.

Пластичните шишиња може да се претворат во држачи за свеќи или вазни. Скршеното стакло може да се преработи во даски за сечење или декоративни плочки.

Here is an example that even shows how old sweaters can be transformed into cozy pet beds.

Извор: Pinterest

Ко-финансирано од
 Европска Унија

Овој пристап, каде производитите добиваат и функционалност и додадена вредност, е особено важен за малите производители. Со ограничен капацитет, микробизнисите многу добиваат од процеси што ја зголемуваат вредноста на достапните материјали. Вистинската креативна интервенција може да резултира со производи со висока вредност и поголема пазарна цена.

Јас обично знам да кажам – „иднината можеме да ја бараме во минатото“. Тоа значи инспирација од традиционални материјали, занаети и заборавени вештини. Брилијантен пример е работата на Буба Антевска од **BUBART**, која трансформира елементи од стари чеизи во нови, модерни дизајни. Таа создава современи марами, шапки, чанти и ѓердани користејќи свила, памук, волна и монистра. Благодарение на нејзината уметност и внимание на деталите, материјалите се преродуваат и стануваат вистински уникатни богатства со вредност далеку поголема од нивното скромно потекло.

Нов живот за модата

5

Постои и голем потенцијал во уметничката поправка – оживување на омилени парчиња облека оштетени од молци, дамки или време. Многумина од нас чуваат такви работи, не сакаат да се разделат од нив, но не знаат како да им дадат нов живот. Еден микробизнис нудеше токму уметнички поправки – каде креативци со вешти раце додаваа лични, уметнички детали на старата облека. Зошто таа идеја да не се врати повторно во фокус?

Визија за иднината

Потребен ни е физички простор каде луѓето би можеле да остават вредни, но неискористени предмети – предмети кои чекаат да бидат трансформирани од некој со визија и вештина. Исто така, неопходно е да се создаде галерија или маркет за овие обновени производи. Ваквиот простор би ја поддржал финансиската одржливост на креативците и би ја инспирирал јавноста да гледа на отпадот како на потенцијал.

Еден успешен пример доаѓа од трговскиот центар ReTuna во Шведска (<https://www.retuna.se/english>), кој функционира како центар за повторна употреба и циркуларен бизнис модел. Можеби е време и нашите компании за управување со отпад да се отворат за слични партнерства, кои би ги претвориле отфрлените предмети во можности за едукација, иновација и претприемништво.

Затоа што понекогаш, потребно е само да го промениме аголот на гледање – за отпадот да стане... вредност.

Ко-финансирано од
Европска Унија

Кофинансирано од Европската Унија. Сепак, изразените ставови и мислења се само ставови на авторот/авторите и не ги одразуваат нужно ставовите на Европската Унија или на Фондацијата за развој на образовниот систем (FRSE). Ниту Европската Унија ниту FRSE не можат да бидат одговорни за нив.

Сите резултати развиени како дел од проектот „STOP FAST FASHION“ се достапни под отворени лиценци (CC BY-SA 4.0 DEED). Тие можат да се користат бесплатно и без ограничувања. Забрането е копирање или обработка на овие материјали во целост или делумно без согласност на авторот. Доколку се користат резултатите, неопходно е да се наведат изворот на финансирање и неговите автори.

